

Gál Anikó¹

A polgári jogi igény megjelenése a büntetőeljárásban

Tanulmányom célja, hogy a jelenleg hatályos büntetőeljárásjogi szabályozás keretei között bemutassam a polgári jogi igény előterjesztésének, érvényesítésének és elbírálásának szabályait és ezekkel kapcsolatosan a bírói gyakorlatban felmerült problémákat. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (röviden: Be.) preambulumban is már hangsúlyosan jelenik meg sértett érdeke, a törvény megalkotásának kifejezett célja között szerepel a bűncselekmény sértettjeinek fokozott védelme és jogaiknak érvényesítése. A sértett érdekén túl pergazdaságossági szempontok is indokolták azt, hogy a bűncselekmény folytán sérelmet szenvedett fél a bűncselekmény következtében létrejött polgári jogi igényét a büntető eljárásban érvényesíthesse és ne kényszerüljön újabb peres eljárás indítására. Ezentúl a szabályozása megfelel az Európa Tanács 2001/220/IB (2001. március 15.) számú kerethatározatában foglalt azon rendelkezésnek is miszerint minden tagállamnak biztosítania kell a bűncselekmény sértettjének azon jogát, hogy a büntetőeljárás keretein és ésszerű határidőn belül döntsenek az elkövető által a sértett részére fizetendő kártérítés tárgyában.

I. Bevezetés

A sértett az őt ért bűncselekmény folytán elszenvedett kárát a büntetőeljárásban ún. adhéziós eljárás keretében érvényesítheti, melynek a lényege, hogy a sértett kárának mihamarabbi megtérülése céljából a büntetőeljárás keretein belül érvényesíti a polgári jogi igényét. Ezáltal egy magánjogi jellegű igényről büntetőeljárás keretein belül döntenek, melynek során egymással összefonódva érvényesülnek a büntető anyagi jogi és eljárásjogi, valamint a polgári anyagi jogi és eljárásjogi szabályok a jogbiztonság, a perhatékonyság és a sértett mielőbbi reparációja érdekében.²

Az adhéziós eljárás során tehát a büntetőeljárás keretében kell a terhelt és magánfél között fennálló és a bűncselekmény

elkövetése folytán létrejött polgári anyagi jogi jogviszonyt alapulvéve a büntetőeljárás szabályok alapján döntést hozni, ezért szükséges volt a büntetőeljárás törvény keretein belül annak részletes szabályozása, hogy a polgári jogi igény elintézése során milyen polgári eljárási jogi szabályok alkalmazandóak.

A polgári jogi igény fogalmát a büntetőeljárás törvény nem határozza meg, azonban a gyakorlatból levezethetően az a magánfél igénye a büntetőeljárásban a részére a bűncselekmény által okozott sérelem követke-

ményeinek helyreállítása, jóvátétele érdekében.

II. Történeti áttekintés

A polgári jogi igény büntetőeljárásban való érvényesítése a jelenleg hatályos büntetőeljárás törvényt megelőzően hosszú történeti múltra tekint vissza, azonban jelen tanulmány fő céljára figyelemmel csak röviden szeretnék kitérni arra, hogy a korábbi büntetőeljárás törvényekben miként jelent meg ezen sértetti igényérvényesítés.

Már a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk is alapul vette, hogy a bűncselekmény nem kizárólag közérdeket sért, hanem bizonyos esetekben magánérdeket is, így a bűncselekmény elkövetőivel szemben magánjogi kötelezettség is keletkezik.³ Erre tekintettel szabályozta, hogy a sértett vagy jogutódja a tárgyalás befejezéséig a büntető bíróságnál is érvényesíthette a magánjogi igényét a tettes és a részes, valamint az orgazda és a bűnpártoló ellen. Ebben az esetben az eljárás és az ítélet kiterjedt a magánjogi igényre is. Amennyiben a magánjogi igényt nézve a polgári bíróság már megítélte, vagy előtte per volt folyamatban, vagy ha az igény tisztázása a bűnvádi eljárás befejezését jelentékenyen késleltetett volna, akkor a magánjogi követelést polgári bíróság döntötte el. Bizonyos esetekben a magánjogi igény csak a polgári bíróság előtt volt érvényesíthető, ilyen volt, ha az igény alapjául szolgáló bűncselekmény a büntető törvények értelmében nem volt büntethető, illetőleg miatta bűnvádi eljárás nem volt indítható, ha a bűnvádi eljárást határozatlan időre felfüggesztették, vagy ha a büntetőbíróság az ügyet büntető parancs kibocsátásával (532. §) fejezte be. A törvénycikk értelmében büntetőeljárás megszüntetése vagy a vádlott felmentése esetén a magánfelet azzal értesítette a bíróság, hogy magánjogi igénye tárgyában nem határoz, azonban ez nem a magánjogi igény elutasítását jelentette, hanem azt, hogy ezen igényét a magánfél polgári perben érvényesíthette.

¹ Bíró, Nyíregyházi Törvényszék.

² TARR ÁGNES: A kárhelyreállítás jelene és jövője a magyar büntetőeljárásban. http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/2_2006/a_karhelyreallitas_jelene_es_jovoje_a_magyar_buntetoeljarásban/ (2018. szeptember 1.) Letöltés ideje: 2023. április 25. napja.

³ DR. FEJESNÉ DR. VARGA ZITA: A büntetőeljárásban érvényesített polgári jogi igény megjelenése a perújítás intézményében, Büntetőjogi Szemle 2017/1. 35. o. (Letöltés ideje: 2023. március 30.).

A XX. század első felének jogalkotása a bűnvádi perrendtartáshoz képest visszalépést jelentett és a centralizációs elveknek megfelelően a társadalmi tulajdon védelmére koncentrált.⁴

A büntető perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvény lényegesebb rendelkezése az volt, hogy az ítéletben a polgári jogi igény felől lehetőleg érdemi döntést kellett hozni, mely esetben e tárgyban egyéb törvényes úton további eljárásnak nem volt helye. Csak abban az esetben engedte a polgári jogi igény tárgyában a döntéshozatal mellőzését, ha az az eljárás befejezését jelentékenyen késleltette volna, ilyenkor az ítéletben a magánfelet arra kellett utasítani, hogy az igényét a rendelkezésre álló egyéb törvényes úton érvényesítse.

A büntető eljárásról szóló 1962. évi 8. tvr. szintén azt mondta ki, hogy a magánfél azt a polgári jogi igényét, amely büntett folytán keletkezett az elsőfokú eljárás során, legkésőbb a bíróságnak az ítélethozatal céljából való visszavonulásáig kellett bejelentenie, az igényről érdemben kellett a bíróságnak határoznia, és ilyenkor ebben a tárgyban szintén nem volt helye egyéb törvényes úton további eljárásnak. A tvr. nem változtatott a korábban hatályos büntető perrendtartás azon szabályán, hogy ha az eljárás befejezését jelentékenyen késleltetné a polgári jogi igény érdemi elbírálása, akkor a bíróság az érdemi döntést mellőzi és a polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasítja.

A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény már újabb rendelkezéseket vezetett be, mely alapján a magánfél azt a polgári jogi igényt érvényesíthette a terhelttel szemben, amely a bűncselekmény vagy a bíróság által elbírált szabálysértés folytán keletkezett és kimondta, hogy a polgári jogi igényt az ügyész is érvényesíthette. Ezen eljárási törvényben jelenik meg először azon rendelkezés, hogy amennyiben a büntetőeljárásról szóló törvény a polgári jogi igény érvényesítésével kapcsolatos kérdésekről nem rendelkezik, akkor a polgári eljárás szabályait kell alkalmazni, feltéve, hogy azok nem ellentétesek a büntetőeljárás jellegével és annak feladatával. A polgári jogi igényt a határozathozatal céljából tartott tanácsülésig előterjeszthették.

Nem változtatott a korábbi eljárási törvénynek azon szabályán, hogy a polgári jogi igényt lehetőleg érdemben el kellett bírálni kivéve, ha ez az eljárás befejezését jelentékenyen késleltetett volna, ebben az esetben a polgári jogi igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasíthatta a bíróság.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény a korábbi törvényekhez képest részletesebben kezdte el szabályozni a polgári jogi igényt, mely szerint azt érvényesíthette a sértett, illetve halála esetén az örököse és az ügyész, utóbbi csak a polgári perrendtartásról szóló törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén. A magánfél a terhelttel szemben azt a polgári jogi igényét érvényesíthette, amely a vád tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett. A törvény megtartotta a korábbi büntetőeljárási törvény azon rendelkezését, hogy a polgári jogi igényt az elsőfokú bíróságnak az ügydöntő határozat meghozatala céljából tartott tanácsülésen való visszavonulásig lehetett előterjeszteni, és ha polgári jogi igény érvényesítésével kapcsolatos eljárási kérdéssről a büntetőeljárási törvény nem rendelke-

zett, akkor kellett a polgári eljárás szabályait alkalmazni az ügyben, feltéve, hogy azok a büntetőeljárás jellegével nem voltak ellentétesek. A 2009. augusztus 13-ai hatályú módosítás során került a törvénybe, hogy ha a bíróság az ítéletben megállapította a bűncselekménnyel okozott kár, vagyoni hátrány, illetve a bűncselekmény elkövetési értékét, akkor ezen összeg mértékéig az előterjesztett polgári jogi igényt érdemben el kellett bírálni.⁵ A módosítás azért vált szükségessé, mert az eljáró bíróságok nagyon gyakran utasították egyéb törvényes útra a polgári jogi igényt, akkor is, ha az érdemben elbírálható lett volna. A törvény 2014. január 1-jei módosításával pedig bővítette azon esetek körét, amikor lehetőség volt polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes útra utasítására, így azontúl, hogyha a jelentékenyen késleltette az eljárás befejezését, akkor is lehetőség volt a polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasítani, ha a vádlott felmentésére került sor, vagy ha más körülmény kizárta az indítvány érdemi elbírálását.

A rövid történeti kitekintés után a jelenleg hatályos a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvénynek a polgári jogi igényt érintő rendelkezései kerülnek bemutatásra.

III. A polgári jogi igény jelenleg hatályos szabályozása

1. A polgári jogi igény elemei

A polgári jogi igény érvényesítéséhez és elintézéséhez elengedhetetlenül szükséges annak pontos meghatározása, hogy ki az, aki a büntetőeljárásban polgári jogi igényt érvényesíthet és melyek azok az igények, amelyek a büntetőeljárás során polgári jogi igényként érvényesíthetők.

A sértett processzuális fogalom, a büntető anyagi jog nem használja a sértett fogalmát, a jogirodalomban a bűncselekményt elszenvedő a passzív alany.⁶ A Be. 55. § (1) bekezdésében rendelkezik arról, hogy a sértett magánfélként eljárva érvényesítheti a polgári jogi igényét. A sértett a Be. 50. §-a alapján az a természetes vagy nem természetes személy, akinek vagy amelynek a jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény közvetlenül sértette vagy veszélyeztette. A sértett magánfélként való eljárási lehetősége levezethető a Be. 51. § (1) bekezdés h) pontjából is, mely a sértett jogosultságaként határozza meg, hogy a bírósági eljárásban magánfélként polgári jogi igényt érvényesíthet és erre vonatkozó szándékát a nyomozás során bejelentheti. Ebből következően a sértett akkor is magánfélként jár el a bírósági eljárásban, ha az erre vonatkozó szándékát még a vádemelés előtt bejelentette a szükséges kellekekkel.

Előfordulhatnak olyan esetek, amikor a sértett nem képes vagy jogosult jogainak érvényt szerezni, ezért a törvény szabályozza azt is, hogy a sértetten túl a sértett jogutódja is felléphet magánfélként abban az esetben, ha a jogutódlás a sér-

⁴ KOMÁROMI BRIGITTA: Kártérítés a büntetőperben (A polgári anyagi és eljárási jogi szabályok érvényesülése a büntetőeljárás bírósági szakaszában) Büntetőjogi Szemle 2015/1–2. szám. 62. o. (Letöltés ideje: 2023. március 30.).

⁵ AMBRUS ISTVÁN – CSÖNDES MÓNIKA: A polgári jogi igény érvényesítése és elbírálása – büntetőjogi és polgári jogi megfontolások, Állam- és Jogtudomány, LXIII. évfolyam 2022. 1. szám 8. o. (Letöltés ideje: 2023. március 09.).

⁶ KIRÁLY TIBOR: Büntető Eljárásjog Harmadik átdolgozott kiadás. Osiris Kiadó, Budapest 2003., 176–177. o.

tett halála vagy megszűnése vagy jogszabályi rendelkezés alapján következett be.⁷

A Be. 56. § (5) bekezdésében az ügyészséget is felhatalmazza polgári jogi igény érvényesítésére azzal, hogy ezen jogosultsággal csak korlátozottan, kiegészítő jelleggel élhet, a polgári perrendtartásról szóló törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén a sértett helyett, vagy a sértett oldalán bekapcsolódva.⁸

A magánfél személyesen vagy képviselője útján is előterjesztheti a polgári jogi igényét, ez utóbbi esetben a Be. 61. § (5) bekezdése alapján a Pp. meghatalmazottakra⁹ vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni, így a rendelkezési nyilvántartásba vette meghatalmazásra is lehetőség van, amely a bírósághoz történő bejelentéstől hatályos, illetve a sértett a jogi segítségnyújtásról szóló törvény alapján pártfogó ügyvédi képviseletet is kérhet.

Az ügyészség vádiratában, a Be. 422 § (2) bekezdés e) pontjában írt elemek között szerepeltetve érvényesítheti a polgári jogi igényét, azonban a törvény nem tiltja, hogy egyéb indítványban jelentse be, amennyiben polgári perrendtartásról szóló törvény alapján is lehetőség van arra.

A büntetőeljárásban érvényesíthető polgári jogi igényeket a Be. 56. § (1) bekezdésében határozza meg, így ennek megfelelően a kártérítésre, dolog kiadására vagy pénzfizetésére irányuló követeléseket lehet érvényesíteni, abban az esetben, ha azok a vád tárgyává tett cselekmény közvetlen következtében keletkeztek. Az érvényesítendő igények mindegyikének előfeltétele tehát az, hogy azoknak közvetlen okozati összefüggésben kell állniuk azon bűncselekménnyel, amely a vád tárgya. Ezen előfeltétel meghatározásra egyrészt azt szolgálja, hogy csak azok az igények lehessenek érvényesíthetőek, amelyek bíróság előtt egyébként is érvényesíthetőek, másrészt a büntetőügy tárgyához szorosan nem kapcsolódó magánjogi igények nem nehezíthetik el a büntetőjogi felelősség elbírálására hivatott büntetőeljárást.

2021. január 1-jétől kezdődően a büntetőeljárás törvény megengedi, hogy polgári jogi igényként érvényesítse a magánfél a sérelemdíj fizetésére irányuló követelését, viszont ennek azontúl, hogy a vád tárgyává tett cselekmény közvetlen következtében kell keletkezni, további feltétele, hogy akkor érvényesíthető, ha a terhelt úgy nyilatkozott, hogy ezzel szemben ellenkérelmet nem kíván előterjeszteni és azt a magánfél előterjesztésében foglaltaknak megfelelően teljesíteni kívánja.¹⁰ Fontos, hogy a tételesen meghatározott polgári jogi igényeket vagylagosan is előterjesztheti a magánfél.

A polgári jogi igénynek a vád tárgyává tett cselekmény közvetlen következtében való keletkezése kitételével a jogalkotó azt kívánta elérni, hogy a büntetőügy tárgyához szorosan nem kapcsolódó magánjogi igények, a kapcsolat áttételes jellege miatt ne terheljék az elsődlegesen büntetőjogi felelősség elbírálására hivatott bíróságot.

A közvetlen következtében feltétel akkor állapítható meg, ha a bűncselekményt megvalósító magatartás és a bűncselekménnyel okozott kár között közvetlen okozati összefüggés van. Legegyeszerűbben ez azoknál a bűncselekményeknél íté-

hető meg, ahol a kár, a vagyoni hátrány, az elkövetési érték a bűncselekmény törvényi tényállási eleme, ugyanis ezekben az esetekben a kár, a vagyoni hátrány és az elkövetési érték pontos meghatározása a tényállás elengedhetetlen része, mivel ez alapján minősíthető a vádlott által elkövetett bűncselekmény. Azonban azon bűncselekmények esetén, ahol ezek törvényi tényállási elemként nem jelennek meg, szintén érheti olyan kár a sértettet, amely a bűncselekmény folytán keletkezett, azonban itt kérdésként vetődik fel, hogy hogyan állapítható meg a közvetlen okozati összefüggés cselekmény és kár között.

Egyes álláspontok szerint az eredmény bűncselekményeknél a tárgyi oldal szükségszerű eleme az okozati összefüggés, tekintettel arra, hogy csak az lehet a bűncselekmény eredménye, amit az elkövetési magatartás okozott. Más álláspontok szerint azonban az előző felfogás értelmében a sértett csak a vagyoni bűncselekmények esetén kérhetné a polgári jogi igényének megtérítését, mely által a sértettnek sérülne azon joga, hogy a bűncselekmények következtében közvetlenül keletkezett kárának a megtérítését a büntetőeljárás során érvényesíthesse.

Itt fontos megjegyezni, hogy a polgári jog és a büntetőjog a kár fogalmát eltérően határozza meg. A büntetőjogban a bűncselekménnyel a vagyoni hátrány bekövetkezett értékcsökkenés jelenti a kárt¹¹, míg a vagyoni hátrány magában foglalja a vagyoni hátrányt és az elmaradt vagyoni előnyt.¹² Ezzel szemben a polgári jogi kárfogalom tágabb ugyanis az a károsult vagyoni hátrányba beállott értékcsökkenés és az elmaradt vagyoni előnyön túl a károsult ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket is felöleli.¹³ Megállapítható tehát, hogy sem a büntetőjogi értelemben vett kárnak, sem a vagyoni hátránynak nem része a károsult ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költség, ami a polgári jog szerint a kár egyik eleme. Említést érdemel, hogy a csalás törvényi tényállása szempontjából kárnak kell tekinteni az igénybe vett szolgáltatás meg nem fizetett ellenértékét is, ami pedig polgári jogi megközelítésben nem minősül kárnak.¹⁴

Azon túl tehát, hogy a vád tárgyává tett cselekmény következtében kell keletkeznie a sértett kárának, fontos az a kitétel is, hogy ez közvetlen következménye legyen, így ennek egyértelmű megállapítása esetén lehessen csak a polgári jogi igény megtéríteni.

A Be. a polgári jogi igények érvényesítésének köréből kizárja azt a követelést, melynek érvényesítése nem tartozik bírósági útra, valamint azokra az igényekre sem érvényesíthetőek, amelyek a költségvetést károsító bűncselekmények vagy az állam sérelmére elkövetett más bűncselekmények esetén a polgári peres bírósági eljárás helyett egyéb eljárás, különösen közigazgatási-hatósági, adó- vagy vámigazgatási eljárás áll rendelkezésre.

2. A polgár jogi igény érvényesítésének és elintézésének általános szabályai

A Be. LXXIX. fejezetben szabályozza a polgári jogi igény érvényesítésének és elintézésének szabályait.

¹¹ Btk. 459. § (1) bekezdés 16. pont.

¹² Btk. 459. § (1) bekezdés 17. pont.

¹³ Ptk. 6:522. § (2) bekezdés a)–e) pont.

¹⁴ SZEGHÓ KATALIN: Polgári jogi igény a büntetőeljárásban, KD 2018/10, 1379–1386. o. <https://szakcikkkadatbazis.hu/doc/1418482> (Letöltés ideje: 2023. március 20.).

⁷ Be. 55. § (2) bekezdés.

⁸ Pp. 59. § – 60. §.

⁹ Pp. 64. § – 71. §.

¹⁰ Be. 556. § (6) bekezdés.

A polgári jogi igény érvényesítése és elintézése során a Polgári perrendtartás alapelveit – a rendelkezési elv, a perkoncentráció elve, a felek eljárástámogatási és igazmondási kötelezettsége, a jóhiszeműség elve és a bíróság közrehatási tevékenysége – kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a felek eljárástámogatási és igazmondási kötelezettsége alapelv esetében a vallomástételi tilalmak és a vallomás megtagadási jogokra, és az igazmondási kötelezettség megsértésének szankcionálására kizárólag a büntetőeljárás törvényben megfogalmazott jogok és kötelezettségek érvényesülhetnek.

A Be. 555. § (2) bekezdése konkrétan nevesíti a Polgári perrendtartásról szóló törvény azon rendelkezéseit, amelyeket kötelező alkalmazni a büntetőeljárás során. Ide tartoznak az értelmező rendelkezések, a pertárgyértékre vonatkozó rendelkezések, a felek személyében történő változásra vonatkozó rendelkezések meghatározott eltérésekkel, a perbeli jogutódlás rendelkezései a terheltre vonatkozóan és költségre vonatkozó rendelkezések közül azok, melyek a büntetőeljárás törvény alapján nem minősülnek bűnügyi költségeknek.

3. A polgári jogi igény előterjesztésének, visszavonásának és megváltoztatásának szabályozása

A sértett a polgári jogi igényét egyrészt előterjesztheti írásban, másrészt az eljárást folytató hatóságnál szóban jegyzőkönyvbe mondhatja, valamint, ha jogi képviselővel jár el, akkor elektronikusan is előterjesztheti.¹⁵ A sértett által egyéb módon például e-mail útján előterjesztett polgári jogi igény hatálytalan, ugyanis a büntetőeljárás törvény értelmében ez nem szabályozott kapcsolattartási forma, azonban ilyenkor a magánfelet tájékoztatni kell, hogy milyen módon terjesztheti elő polgári jogi igényét és ha ezt követően sem így jár el, akkor kell a bejelentését hatálytalanak tekinteni.

A sértett a bírósági eljárás során előterjesztett polgári jogi igény kapcsán válik magánfélle, azonban az igényérvényesítésre irányuló szándékát már a vádemelés előtt is bejelentheti. A Be. 556. § (1) bekezdésében egyértelműen meghatározza, hogy a magánfél legkésőbb azon eljárási cselekményen terjesztheti elő a polgári jogi igényét, amelyen törvény rendelkezései szerint először jelen lehetett. Ez a határidő jogvesztő, elmulasztása esetén nincs helye igazolásnak.

A bírósági eljárás során ez az első eljárási cselekmény a Be. 499. § (1) bekezdése szerinti előkészítő ülés, ezért a bíróság értesíti a sértettet az előkészítő ülés határnapjáról ezen jogának érvényesítése céljából a Be. 500. § (3) bekezdése alapján és figyelmezteti arra, hogy legkésőbb itt előterjesztheti polgári jogi igényét.

Problémaként vetődik fel, hogy hogyan kell eljárni abban az esetben, ha a sértett értesítése nem történik meg, vagy az nem volt szabályszerű. Kérdésre a Be. jelenleg nem ad választ, ugyanis a Be. 501. § (2) bekezdése alapján az előkészítő ülés csak akkor kell elhalasztani, ha azon a meg nem jelent vádlott védő és ügyész ésszerű határidőn belül történő megjelenését nem lehet biztosítani. Célszerű lenne egyértelműen szabályozni, hogy hogyan kell eljárni, ha előkészítő ülés érdemben megtartható, azonban

a magánfél szabályszerű értesítés hiányában nem élhetett a polgári jogi igény előterjesztésének jogával.

Mivel ez ritkán fordul elő, ezért megoldás lehetne ilyenkor is az előkészítő ülés elhalasztása, azzal, hogy az ezzel kapcsolatosan felmerült költségek nem terhelhetők a vádlottra, vagy célszerűbb lenne úgy tekinteni, hogy a sértett az előkészítő ülésen nem vehetett részt és a tárgyaláson is előterjesztheti igényét.

Előfordulnak azonban olyan esetek is, amikor előkészítő ülés tartásának nincs helye bírósági eljárás során, így a bíróság elé állítás esetén, vagy eljárás a távollévő terhelt esetén a tárgyalás az első eljárási cselekmény, ahol sértett előterjesztheti polgári jogi igényét. A Be. 517. § (2) bekezdés b) pontja alapján a vádirat ismertetését követően a jelenlévő sértett, vagy képviselője nyilatkozik arról, hogy érvényesít-e polgári jogi igényt, amennyiben igen, akkor a bíróság felhívja annak ismertetésére.

A bíróság elé állításos eljárásban szintén kérdésként vetődik fel, hogy mi történik abban az esetben, ha az ügyész nem értesíti a sértettet, akinek a jelenléte egyébként az eljárás lefolytatásához nem is indokolt. Ebben az esetben a sértett szintén nem gyakorolhatja a polgári jogi igény előterjesztésének a jogát, azonban ilyen esetben a bíróságnak nincs arra lehetősége, hogy az ügy iratait visszaadja az ügyészségnek.

A Be. C. fejezetében szabályozott büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárásban is lehetőség van polgári jogi igény előterjesztésére, azonban itt – amennyiben tárgyalás tartását nem indítványozzák – nincs olyan eljárási cselekmény, ahol a sértett jelen lehetne, így a bíróság a büntetővégzés meghozatala előtt írásban tájékoztathatja és tájékoztatni is köteles a Be. 51. § (1) bekezdés e) pontja alapján a sértettet az eljárási jogairól és magánfélkénti fellépés lehetőségéről, melynek alapján sértett írásban előterjesztheti a polgári jogi igényét. Ezzel kiküszöbölhető az is, ha a sértettnek a nyomozás során tett bejelentése nem tartalmazza a polgári jogi igény kötelező tartalmi elemeit.

A polgári jogi igény előterjesztése kapcsán kiemelten fontos, hogy pontosan mit kell tartalmaznia ahhoz, hogy az érdemben elbírálható legyen. A Be. 566. § (2) bekezdése konkrétan meghatározza a polgári jogi igény kötelező tartalmi elemeit, mely a Pp. keresetlevél kötelező tartalmi elemeihez képest minimális kellekeket kíván meg.

Egyrészt tartalmaznia kell azt, hogy a sértett kivel szemben kívánja érvényesíteni a polgári jogi igényét, azaz meg kell jelölnie azt a terheltet, akinek a marasztalását kéri. Azonban a törvény akként rendelkezik, hogy elegendő az is, ha sértett úgy nyilatkozik, hogy azzal szemben terjeszti elő, akinek büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős ügydöntő határozatában vele szemben elkövetett bűncselekmény elkövetőjeként megállapította. Ebből következően tehát nem szükséges az, hogy pontos név és személyi azonosító adatok alapján jelölje meg a magánfél a terhelt személyét, ez a Be. 555. § (5) bekezdésében foglalt azon szabályból is következik, hogy a bíróság hivatalból veszi figyelembe az eljárás ügyiratait, ebből következően a vádirat személyi része és tényállása alapján a terhelt egyértelműen beazonosítható.

A polgári jogi igénynek ezen túl tartalmaznia kell a bíróság ítéleti rendelkezésére irányuló határozott kérelmet, melyet a magánfélnek úgy kell megfogalmaznia, hogy a polgári jogi igény alapossága esetén olyan ítéleti rendelkezés legyen hozható, mely végrehajtható. Így pénzfizetésre irányuló igény ese-

¹⁵ 2015. évi CCXXII. törvény 9. § (1) bekezdés b) pont.

tén pontosan meg kell határozni a követelés összegét, pénzne-mét, kamatigény esetén annak kezdő és befejező időpontját és konkrét mértékét, míg dolog kiadása iránti követelés esetén a dolog pontos, beazonosítható módon történő leírását.

A magánfél ugyanabban a büntetőeljárásban több terhelttel szemben is érvényesítheti egyazon igényét, ezért ilyen esetben meg kell jelölnie, hogy a terheltek marasztalását miként kéri, azaz egyetemlegesen, vagy az egyes terheltekkel szemben külön-külön. Ha a magánfél több igényt jelöl meg, akkor a kérelemből egyértelműen ki kell derülnie, hogy az igényeit hogyan kívánja érvényesíteni, egymás mellett vagy vaglyagosan.¹⁶

Az érvényesíteni kívánt jog szintén kötelező tartalmi eleme a polgári jogi igénynek, mely azt az alanyi jogot jelenti, amelynek érvényesítését anyagi jogi jogszabály biztosítja. Ennek megjelölése történhet a jogalapnak, tehát az anyagi jogi jogszabályi rendelkezésnek a megjelölésével, amely a gyakorlatban nagyon ritkán fordul elő és jogi képviselő nélkül eljáró magánfél esetén nem is várható el. Elegendő, ha az előadottak alapján egyértelműen azonosítható a jogszabályi rendelkezés, ami az érvényesített jogot adja, például szerződésszegéssel okozott kár megtérítése iránti jog vagy szerződésen kívül okozott kár megtérítése iránti jog. Fontos azonban, hogy az érvényesített jog meghatározásaként nem elegendő kizárólag kártérítést megjelölni, a tartalmából egyértelműen ki kell tűnnie, hogy a magánfél a kontraktuális vagy a deliktuális felelősség szabályai szerint kívánja érvényesíteni a követelését, hiszen a két felelősségi rendszer szabályai, a felelősség feltételei nem azonosak.¹⁷

A polgári jogi igénynek nem kötelező tartalmi eleme a jogalap megjelölése, így elégséges az, ha a magánfél által előadott tényekből és a rendelkezésre álló bizonyítékokból megállapítható és kikövetkeztethető a magánfél által érvényesített jog.

A polgári jogi igény következő tartalmi eleme azon tények megjelölése, melyekre az ítéleti rendelkezésre irányuló kérelmet és az érvényesíteni kívánt jogot alapozza a magánfél. Ugyanakkor ez nem jelenti azt a kötelezettséget, hogy ezen tényeket olyan szinten adja elő, mint ahogy azt a vádirattal szemben megkívánja a törvény, elegendő, ha a magánfél előadása alapján a vád tárgyává tett cselekmények közül beazonosítható a polgári jogi igényvel érintett cselekmény, feltéve, hogy a tényállás maradéktalanul megállapítható az ügyiratok hivatalbóli figyelembevételére alapján.

Fontos tartalmi eleme a polgári jogi igénynek a teljesítés módjának és helyének meghatározása, azaz a sértettnek egyértelműen meg kell jelölnie a polgári jogi igény érdemi elbírálásának esetére, hogy a vádlott milyen módon, pl. a sértett kezéhez, számlára utalással teljesítsen, valamint hová teljesítsen, azaz például milyen címre. Ennek nem akadálya az, hogy a sértett adatait zártan kezelte a bíróság, ugyanis a teljesítés helyének és módjának megjelölése nem feltétlenül jelenti a magánfél személyes adatainak megismerését, hiszen lehet például bankszámlaszámra utalással, vagy ügyvédi letét útján is kérni a teljesítést.

Végül, de nem utolsósorban a polgári jogi igénynek tartalmaznia kell sértett azon nyilatkozatát, hogy hozzájárul az igénynek a polgári bírósághoz történő megküldéséhez gyorsított per lefolytatása érdekében.¹⁸

A magánfél rendelkezési joga nem csak a polgári jogi igény előterjesztése kapcsán érvényes, hanem rendelkezhet arról is, hogy a már előterjesztett polgári jogi igényét korlátok nélkül az eljárás folyamán bármikor visszavonja. Ilyen esetben a keresettől elállásra vonatkozó polgári perrendtartási törvény szabályait kell alkalmazni kivéve, ha a polgári jogi igény visszavonásakor bejelenti a magánfél azt, hogy igényét egyéb törvényes úton kívánja érvényesíteni és a visszavonástól számított kettő hónapon belül igazolja azt, hogy igényét egyéb törvényes úton szabályszerűen érvényesítette. Ezzel a szabállyal biztosítva van a büntetőeljárás és a polgári eljárás közötti átmenet akkor, ha a magánfél maga döntött az egyéb törvényes út igénybeviteléről, de ezt a büntetőeljárással összefüggő okokból tette meg. Ennek jelentősége van például az elévülés tekintetében, vagy az illetékesítés kapcsán. Ez alapján úgy kell tekinteni polgári ügyekben eljáró bíróságnak a magánfél által büntetőeljárásban már előterjesztett és később visszavont igényét, mintha azt eredetileg is annál a bíróságnál terjesztették volna elő, ahová megküldték. Ha a magánfél nem igazolta a polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes úton való szabályszerű érvényesítését, akkor a büntetőeljárásban polgári jogi igényvel összefüggésben felmerült költségről rendelkezni kell.

A polgári jogi igényt ugyanaz vonhatja vissza, aki előterjesztette, illetve előterjesztésére jogosult, például, ha a sértett meghal az örököse jogosult a visszavonására, és ugyanolyan formában vonható vissza, mint amilyen formában előterjeszhető volt, így lehet írásban, hatóság előtt szóban jegyzőkönyvbe mondva, vagy jogi képviselővel eljáró magánfél esetén elektronikus úton.

A polgári jogi igény előterjesztése kapcsán a terhelte önálló polgári jogi követeléssel nem élhet, míg a vele szemben érvényesíteni kívánt joggal azonos jogviszonyból eredő, büntetőeljárásban közvetetten a magánfél polgári jogi igényhez kapcsolódó követelését sem érvényesítheti. Ennek megfelelően viszontkeresetet sem indíthat és ellenkövetelést sem számíthat be a sértett követelésével szemben.¹⁹

A polgári jogi igény előterjesztését követően a bíróság köteles megvizsgálni azt, hogy a polgári jogi igény alkalmas-e az érdemi elbírálásra vagy annak érvényesítését egyéb törvényes útra kell utasítani. Így, ha az előterjesztett polgári jogi igény valamely ok folytán nem felelt meg a Be. rendelkezéseinek, vagy kijavításra, kiegészítésre szorul, ezért érdemben nem bírálható el és a hiányosságok az iratok alapján sem orvosolhatóak, akkor azt egyéb törvényes útra kell utasítani.

Amennyiben polgári jogi igény érdemben elbírálható, abban az esetben a bíróság azt közli a terhelttel.²⁰ A közlés módja többféleképpen megvalósulhat, ugyanis, ha a vádirat már tartalmazza a sértettnek a nyomozás során a polgári jogi igény

¹⁶ SZEGHÓ KATALIN: Polgári jogi igény a büntetőeljárásban, KD 2018/10, 1379-1386. o. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1418482> (Letöltés ideje: 2023. április 24.).

¹⁷ SZEGHÓ KATALIN: Polgári jogi igény a büntetőeljárásban, KD 2018/10, 1379-1386. o. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1418482> (Letöltés ideje: 2023. március 23.).

¹⁸ Ennek akkor van jelentősége, ha a polgári jogi igényt magyarországi lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező természetes személy terjesztette elő, és a polgári jogi igény érvényesítését a bíróság egyéb törvényes útra utasította, mert annak elbírálása jelentősen késleltette volna az eljárás befejezését vagy annak elbírálását más körülmény kizárta, továbbá a polgári jogi igény biztosítására nem rendeltek el zár alá vételt.

¹⁹ Be. 556. § (5) bekezdés.

²⁰ Be. 558. § (1) bekezdés.

érvényesítésére vonatkozó bejelentését, akkor közlés a vádirat vádlott részére történő kézbesítésével megvalósul. Ha az előkészítő ülésen, vagy azon esetekben, ahol előkészítő ülésnek nincs helye és így a tárgyaláson terjeszti elő a polgári jogi igényét a sértett, akkor ezen eljárási cselekmény alkalmával szóban kerül közlésre a polgári jogi igény. Előfordulhat, hogy a sértett a vádemelés után a bírósághoz írt nyilatkozatában jelzi, hogy érvényesíteni kívánja az igényét, akkor ebben az esetben annak közlése a vádlott részére történő kézbesítéssel történik. Ha a magánfél a polgári jogi igényt megváltoztatja, akkor álláspontom szerint azt, ha írásban tette, akkor kézbesítés útján, ha előkészítő ülésen vagy tárgyaláson, akkor azon történő kihirdetés útján kell közölni a vádlottal.

A magánfél az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig polgári jogi igényét megváltoztathatja, erre a Pp.-nek az érdemi tárgyalási szakban történt keresetváltoztatásra vonatkozó szabályait kell alkalmazni, azzal a korláttal, hogy a magánfél csak akkor változtathatja meg a polgári jogi igényt, ha a tényállítás megváltoztatása esetén a magánfél a korábbihoz képest olyan eltérő vagy további tényekre hivatkozik, amelyek önhibáján kívül az előkészítő ülést követően jutottak a tudomására, vagy következtek be, vagy a tényekre utaló hivatkozás indoklottsága önhibáján kívül utóbb vált számára felismerhetővé. A tényállítás megváltoztatását tehát minden esetben az önhiba hiányához köti a törvény. Amennyiben a magánfél az érvényesíteni kívánt jogot, vagy az ítéleti rendelkezése irányuló kérelmet kívánja megváltoztatni, akkor az önhiba hiánya a tényállítás megváltoztatásán keresztül érvényesül, ugyanis ezek megváltoztatása csak a tényállás megváltoztatása alapján lehetséges azon esetben, ha az új tényállás az érvényesíteni kívánt joggal vagy az ítéleti rendelkezésre irányuló kérelemmel közvetlen okozati összefüggésben áll.

4. A polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasításának esetei

A büntetőeljárás törvény részletesen felsorolva tartalmazza azokat az eseteket, amikor a bíróság a polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasítja. A bíróság ezzel egyrészt biztosítja azt, hogy a büntetőeljárás során a büntetőjogi felelősség kérdésében gyors és hatékony eljárásban döntést lehessen hozni és ezt a folyamatot a járulékos kérdések elbírálása, jelen esetben a polgári jogi igény elbírálása a lehető legkevesbé hátráltassa vagy nehezítse el, másrészt a sértettnek ezáltal van lehetősége arra, hogy magánjogi igényéről erre szakosodott, az Alaptörvényben nevesített szervek, azaz a polgári perben eljáró bíróságok döntsének, akár a büntetőeljárás befejezését megelőzően is, így a büntetőeljárás és az abban hozott határozat ne képezze annak akadályát, hogy követelésének egyéb módon érvényt szerezzen.²¹

A polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasításának hatására a magánfél hátrányt nem szenved, ugyanis amennyiben a Pp. 169. § (2) bekezdése alapján megküldik a polgári perben eljáró bíróságnak, akkor azt keresetlevélként kell elbírálni és úgy kell tekinteni mintha azt már eredetileg is annál a bíróságnál terjesztették volna elő, ahová azt megküldték. Ezt erősíti a Be. 558. § (3) bekezdésének a rendelkezése, amely szerint a keresetlevél előterjesztésének és a perindításnak a Pp.-ben meghatározott joghatásai nem enyésznek el, ha az egyéb törvényes útra utasító határozat jogerőre emelkedésétől, illetőleg véglegessé válásától vagy a visszavonó nyilatkozat bírósághoz érkezésétől számított egy hónapon belül az igényét egyéb törvényes úton szabályszerűen érvényesíti.

Fontos azt is megjegyezni, hogy a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítása nem szünteti meg az annak biztosítása céljából elrendelte kényszerintézkedést, azaz a zár alá vételt csak akkor kell feloldania a Be. 331. § (1) bekezdés e) pontja értelmében a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasításától számított 2 hónapon belül, ha a magánfél a polgári jogi igényét egyéb törvényes úton szabályszerűen nem érvényesítette. Ezen túl a Be. 331. § (4) bekezdése alapján nem kell feloldania zár alá vételt akkor, ha a bíróság a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítását követően küldi meg a Polgári perrendtartásról szóló törvény szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság a polgári jogi igényt, vagy az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet.

A polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasításának okai különböző szempontok szerint csoportosíthatók. A Be. 560. § (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott esetekben, azaz, ha a bíróság az eljárást megszünteti, vagy a vádlottat felmenti és szabálysértési felelősségét sem állapítja meg, akkor ezen esetekben a polgári jogi igény jogalapjának fennállása kétséges, illetve az, hogy a polgári jogi igényt képező követelés a vád tárgyává tett bűncselekmény közvetlen következtében keletkezett. Fontos azonban, hogy a büntetőjogi felelősség megállapításának a hiánya, nem jelenti azt, hogy a polgári jogi igény alaptalan, azonban a büntetőeljárás célja elsődlegesen a büntetőjogi főkérdésben való döntés és nem a járulékos kérdésekben való határozathozatal. Abban az esetben, ha a bíróság a vádlott bűnösségét nem állapítja meg, azonban a tárgyalás eredménye alapján arra jut, hogy a vád tárgyává tett cselekmény szabálysértés és a bíróság a vádlott felmentése esetén elbírálja szabálysértést, akkor elbíráhatja polgári jogi igényt és azt nem kell egyéb törvényes útra utasítani.

A polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasításának okait képező másik csoportba azok az okok sorolhatóak, amikor a polgári jogi igénynek a büntetőeljárás törvényben meghatározott feltételeinek hiánya miatt nem lehet elbírálni a magánfél igényét. A büntetőeljárás törvény a polgári jogi igénnyel kapcsolatosan egyértelműen meghatározza az igény érvényesítőjét, annak irányát, tartalmát, az előterjesztések az idejét és a módját, az érdemi elbírálás érdekében különböző feltételeket határoz meg. Így abban az esetben, ha polgári jogi igény érvényesítését a törvény kizárja, vagy polgári jogi igényt a magánfél elkésztetten terjesztette elő, vagy az igényt nem a sértett terjesztette elő, vagy nem tartalmazza a kötelező tartalmi elemek közül a terhelt megjelölését, akivel szemben a sértett érvényesíti a polgári jogi igényét, az ítéleti rendelkezésre irányuló határozott kérelmet, és az érvényesíteni kívánt jogot volt, vagy a sértett zárt adatkezelését rendelte el a bíróság, és az igény nem tartalmazza a teljesítés módját és helyét. Ezen hiányosságok esetén tehát a bíróság megállapítja, hogy a polgári jogi igény nem alkalmas a büntetőeljárásban történő érdemi elbírálásra és azt egyéb törvényes útra utasítja.

²¹ DEMETER ZSUZSANNA – MEGYERI GÁBOR: A polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítása (Be. 560. §-ához), In: Pólt Péter, Miskolczi Barna, Vida József, Karner Zsanett (szerk.): Nagykomentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez, 2022. március 1. időállapotú, 2023. évi Jogtár-formátumú kiadás.

Előfordulhatnak azok az esetek is, amikor azért kell a polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasítani, mert polgári perjogi okok zárják ki azt, hogy a polgári jogi igény büntetőeljárásban érvényesíthető legyen. Ide tartozik az az eset amikor a magánfél és a terhelt között ugyanabból a ténybeli alaplól származó ugyanazon jog iránt indított más perben a perindítás joghatásai már beálltak vagy annak tárgyát már jogerősen elbírálták. Abban az esetben ugyanis, ha a perindítás joghatása már beállt, akkor a Pp. 176. § (1) bekezdése alapján a kereset visszautasításának van helye, míg, ha jogerősen elbírálták a per tárgyát, akkor a Pp. 360. § (1) bekezdése alapján kizárt, hogy a felek egymás ellen új keresetet indítsanak, vagy az elbírált jogot egymással szemben vitássá tegyék. Szintén polgári perjogi akadályt jelent, ha a magánfélnek vagy a terheltnek nincs polgári perbeli jogképessége, illetve, ha az igény a polgári jog szerinti elévülés esetének kivételével bírósági úton nem érvényesíthető.

A polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasításának további csoportját alkotják azok az okok, amikor a büntetőeljárás jellegéből adódóan kell polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasítani, mert valamilyen felmerülő körülmény a büntetőeljárás sajátosságaival nem összeegyeztethető. Ennek minősül az, ha a polgári jogi igényt ideiglenes intézkedés iránti kérelemmel együtt terjesztették elő, ebben az esetben az ideiglenes intézkedés iránti kérelem kizárólag magánjogi jellegű, az a büntető ügyek ítélkezési körébe nem vonható, így a sértett mihamarabbi jogvédelme érdekében a bíróság a polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasítja és azt, valamint az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet megküldi a Be. 560. § (1) bekezdés e) pontja alapján a polgári perrendtartásról szóló törvény szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak.

A Be. 560. § (1) bekezdés f) pontja alapján abban az esetben, ha az eljáró bíróval szemben a Pp. szerint meghatározott, de a büntetőeljárás törvényben nem nevesített kizárási okot jelentenek be, vagy a más által bejelentett kizárási alapján a Pp-ben meghatározott, de a büntetőeljárás törvényben nem nevesített kizárási ok fennállását állapítják meg, akkor a polgári jogi igényt szintén egyéb törvényes útra kell utasítani, ugyanis érvényesülnie kell a tisztességes eljárás alkotmányos követelményének, hogy a polgári jogi elbírálásában se vegyen részt kizárt bíró.

A Be. 560. § (1) bekezdés k) pontja szintén a büntetőeljárás jellegéből adódó ok, azaz, ha a terhelt és a sértett között egyezség megkötésének szándéka áll fenn, melyre a polgári perrendtartásról szóló törvény szerint lehetőség van, azonban azt a büntetőeljárás törvény kizárja. Ahhoz, hogy a magánfél és a terhelt egymással egyezséget kössön, a büntetőbíróság a polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasítja és ezáltal biztosítja a magánfél és a terhelt részére, hogy egymással a polgári bíróságnál kérjék az egyezségük jóváhagyását.

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése értelmében a terheltnek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt vádat ésszerű határidőn belül bírálják el, így ebből adódóan a büntetőeljárásban elsőbbséget élvez a terhelt büntetőjogi felelősségéről való döntés, mint a járulékos kérdések elbírálása. Ennek érvényesülése érdekében a Be. 560. § (1) bekezdés l) pontja alapján amennyiben a polgári jogi igény érdemi elbírálása jelentősen késleltetné az eljárás befejezését, akkor a bíróság egyéb

törvényes útra utasítja polgári jogi igényt. Fontos, hogy a késleltetésnek jelentős mértékűnek kell lennie, mely mindig adott ügyre vonatkozóan egyedileg állapítható meg és csak akkor kerülhet sor ezen okból történő elutasításra, ha a polgári jogi igény elbírálása kizárólag a büntetőjogi felelősség megítélésén kívül eső eljárási cselekmény elvégzése miatt nem bírálható el és külön bizonyítás elvégzése lenne indokolt. A jelentős késleltetés nem az eljárás elhúzódásának távoli veszélyét jelenti, hanem az adott ügy konkrét tényein és körülményein és a büntetőeljárással szemben támasztott időszerszerű követelmények és a sértetti érdekek mérlegelése alapján kell megállapítani, hogy fennáll.

Végül, de nem utolsó sorban a Be. 560. § (1) bekezdés m) pontja alapján, ha a polgári jogi igénynek a büntetőeljárásban való érdemi elbírálását más körülmény zárja ki, akkor is egyéb törvényes útra kell utasítani. Ilyen körülmény lehet például, ha a sértett kárát megtérítő személy például a biztosító lép fel kártérítési igénygel a vádlottal szemben, ugyanis ilyenkor a biztosító nem sértette a bűncselekménynek és kára nem közvetlenül a bűncselekményből származik, hanem abból, hogy azt a sértettel fennálló jogviszony alapján a sértettnek kifizette.²² Ezen pont alá tartozó esetekben a polgári jogi igény büntetőeljárásban történő érvényesítésének valamelyik alapvető feltétele hiányzik, ezért nem bírálható el érdemben.

Valamennyi egyéb törvényes útra utasítási ok esetén alkalmazni kell a Be. 560. § (4) bekezdésében foglalt azon szabályt, hogy ha ezen okok a polgári jogi igénynek csak valamelyik részét érintik, akkor is az egész polgári jogi igényt kell egyéb törvényes útra utasítani.

A polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasításáról az egyes okok felmerülésekor haladéktalanul rendelkezni kell, kivéve, ha azért kell így dönteni, mert a bíróság az eljárás megszünteti, a vádlottat felmenti, vagy ha az érdemi elbírálása az eljárás befejezését jelentősen késleltetné, vagy ha más körülmény zárja ki az érdemi elbírálását. Ezekben az esetekben az ügydöntő határozatban kell a polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasítani.²³

IV. A polgári jogi igény elbírálása és annak gyakorlati megvalósulása

A polgári jogi igény büntetőeljárás során történő elbírálásának ugyanolyan jogi hatása van, mintha azt polgári eljárásban bírálták volna el. Egyrészt a polgári jogi igényről történő érdemi döntés a Pp. 360. § (1) bekezdése szerinti polgári jogi anyagi jogerőhatással rendelkezik, melynek következtében a polgári jogi igényről hozott jogerős döntés kizárja, hogy ugyanabból a ténybeli alaplól származó ugyanazon jog iránt a magánfél és a terhelt – ideértve jogutódjaikat is – egymás ellen új keresetet indíthassanak, vagy az ítéletben már jogerősen elbírált jogot egymással szemben egyéb úton vitássá tegyék. Azonban,

²² TAHY-KISS KAROLINA: Bírósági rendelkezés a – büntetőeljárásban érvényesített – polgári jogi igényről, *Iustum Aequum Salutare* VII. 2011/2. 180. o. (Letöltés ideje: 2023. március 09.).

²³ Be. 560. § (2) bekezdés.

ha büntetőbíróság azért utasítja el az polgári jogi igényt, mert annak a magánfél által megjelölt jogalapját nem találja megállapíthatónak, akkor nincsen annak akadálya, hogy a fél más jogalapon polgári eljárásban érvényesítse követelését.²⁴

Másrészt a polgári jogi igény büntetőeljárás során történő érdemi elbírálása is megalapozza a bírósági végrehajtást, mert a magánfél kérelmére a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 15. § (1) bekezdés b) pontja alapján az elsőfokon eljáró bíróság végrehajtási lapot állít ki a büntetőügyben hozott határozatnak a polgári jogi igénnyel kapcsolatos marasztalást tartalmazó része alapján, így egyéb hatósági, és más bírósági eljárás igénybe vétele nélkül a magánfél közvetlenül elérheti a végrehajtás elrendelését.

Harmadrészt a polgári jogi igény büntetőeljárás során történő jogerős érdemi elbírálását követően, a magánfél és a terhelt csak rendkívüli jogorvoslat útján támadhatja meg a döntést, mégpedig a polgári perrendtartásról szóló törvény rendelkezései szerinti perújítás és felülvizsgálat során. A Be. 638. § (4) bekezdése a perújítás esetére, míg a Be. 650. § (3) bekezdése a felülvizsgálat kapcsán mondja ki azt, hogy a bíróság jogerős ügydöntő határozatának a polgári jogi igény kérdésében hozott rendelkezése ellen a Pp. szabályai szerint van helye perújításnak, illetve felülvizsgálatnak. Ez a szabály akkor is alkalmazandó, ha a büntetőeljárás törvényben meghatározott okokból indítványozták a perújítást vagy a felülvizsgálatot, de azok a büntetőjogi főkérdésekben hozott rendelkezéseket megváltoztatására vagy hatályon kívül helyezésére nem került sor, és így kizárólag a polgári jogi igényről kellene határozni a büntetőeljárás során elrendelt perújításban vagy felülvizsgálatban.

A polgári jogi igény elbírálása során az arról hozott érdemi döntésnek a magánfél által érvényesített valamennyi kérelemre ki kell terjednie. Ez következik a Be. 571. § (1) bekezdés és a Be. 560. § (4) bekezdés együttes értelmezéséből, azaz a bíróság kizárólag a polgári jogi igény egészéről dönthet, ugyanazon polgári jogi igény részbeni elbírálása, és részben egyéb törvényes útra utasítása kizárt.

Más az eset akkor, ha a magánfél az anyagi jog szerint őt megillető követeléseknek csak egy részét érvényesíti a büntetőeljárásban, mert ilyenkor sértett a polgári bírósághoz fordulva kérheti további kárának megítélését és erre, azaz a nem érvényesített követelésrésze a büntetőbíróság ítéletének jogereje nem terjed ki.²⁵ Ez egybevág a Kúria 6/2022. számú jogegységi határozatával²⁶, mely kimondta, hogy ha a fél az anyagi jogból eredő követelésének egy részét érvényesíti, az ítélet jogereje nem terjed ki a nem érvényesített követelésrésze, és a még nem érvényesített követelésrésze újonnan megindított perben vizsgálhatók a keresettel érvényesített jog érdemben el nem bírált anyagi jogi feltételei. Indoklásának lényege szerint az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmét a kereset és az ítélet viszonyának szabályozása határozza meg és a jogerőhatás az

ítélethez csak annyiban fűződik, amennyiben a keresettel érvényesített jog tárgyában hozta a bíróság az ítéletet. A kereseti kérelem az érdemi ítélet korlátja, így a keresethez való kötöttség akkor is fennáll, ha csak követelésrészt érvényesít a felperes, ilyenkor a többltre, a nem érvényesített követelésrésze nem terjed ki az ítélet jogereje.

A polgári jogi igény érdemi elbírálása a büntetőeljárás során ítélettel történik, összhangban a Pp. 340. § d) pontjával is, mely szerint a bíróság a per érdemében ítélettel határoz. Abban az esetben tehát, ha a büntetőeljárás során a bíróság a vádlottat felmenti és szabálysértési felelősségét sem állapítja meg, vagy vele szemben az eljárást megszünteti, akkor a polgári jogi igényről érdemben nem dönt, azt egyéb törvényes útra kell utasítani.

A polgári jogi igény érdemi elbírálására felmentő ítélet esetében abban az esetben kerülhet sor, ha a bíróság a vádlott cselekményét a Be. 573. § (1) bekezdése alapján szabálysértésként bírálja, ugyanis akkor a Be. 573. § (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy a bíróság polgári jogi igényt érdemben elbíráhatja. Egyéb esetben a vádlott felmentése esetén a bíróság nem a polgári jogi felelősség jogalapjáról dönt, hanem a vádlott büntetőjogi felelősségéről. Ha a bíróság nem állapítja meg a vádlott büntetőjogi felelősségét, akkor a polgári jogi igényről sem dönthet, ugyanis, ha nincs, vagy nem állapítható meg bűncselekmény, akkor azontúl, hogy nincs elítélt, sértetti pozíció sincs, így polgári jogi igényről sem lehet érdemi döntést hozni.²⁷

A polgári jogi igény érdemi elbírálása során a bíróság kétféle döntést hozhat, helyt ad annak, vagy elutasítja.

A polgári jogi igényről a bíróságnak egységesen kell dönteni, azonban ennek a követelménynek csak a döntés érdemi és nem érdemi jellege kapcsán van jelentősége, mert ez alapján nem kizárt, hogy a bíróság olyan döntést hozzon, hogy a polgári jogi igényt valamelyik részében elutasítja, míg másik részében annak helyt ad, azonban ez csak akkor lehetséges, ha még csak részlegesen sincs szükség a polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes útra utasítására. A bíróság tehát a követelés összecszerűségén belül hozhat részben helytadó, részben elutasító döntést, ha a magánfél által előterjesztett polgári jogi igény egy része megalapozott, míg másik része megalapozatlan.

Ha a bíróság megállapítja az ítéletben a vádlott által elkövetett bűncselekménnyel okozott kárnak vagy vagyoni hátránynak az összegét, vagy a bűncselekmény elkövetési értékét, akkor ezen összeg mértékéig az előterjesztett polgári jogi igényt kötelező érdemben elbírálnia a bíróságnak.

A Be. 2021. január 1-jétől a bíróság részére kötelezettséggé állapítja meg, azt, ha a terhelt úgy nyilatkozik, hogy a polgári jogi igényként érvényesíteni kívánt követeléssel szemben ellenkérelmet nem kíván előterjeszteni és a követelést a magánfél által előterjesztetteknek megfelelően teljesíteni kívánja, akkor abban az esetben a bíróságnak a magánfél által előterjesztetteknek megfelelően kell a polgári jogi igényt elbírálnia. Ha pedig a magánfél által előterjesztett követelés sérelemdíj fizetésére irányul, akkor azt elbírálni csak akkor lehet, ha a terhelt az előbbieket szerinti nyilatkozatot megtette.

²⁴ SZEGHÓ KATALIN: Polgári jogi igény a büntetőeljárásban, KD 2018/10, 1379–1386. o. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1418482> (Letöltés ideje: 2023. március 23.).

²⁵ AMBRUS ISTVÁN – CSÖNDES MÓNIKA: A polgári jogi igény érvényesítése és elbírálása – büntetőjogi és polgári jogi megfontolások Állam- és Jogtudomány, LXIII. évfolyam 2022. 1. szám 3–23. (Letöltés ideje: 2023. március 09.).

²⁶ A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa 6/2022. Jogegységi határozat (Jpe. III.60.027/2022/15. szám) a követelésrészt érvényesítése esetén az anyagi jogerőhatás érvényesüléséről.

²⁷ DR. FEJESNÉ DR. VARGA ZITA: A büntetőeljárásban érvényesített polgári jogi igény megjelenése a perújítás intézményében, Büntetőjogi Szemle 2017/1. szám 39. o. (Letöltés ideje: 2023. március 30.).

A külön eljárások szabályainál a polgári jogi igény elbírálására sajátos szabályok kerültek megállapításra, így az eljárás az egyezség esetén a Be. 736. § (4) bekezdése kimondja, hogy a polgári jogi igényt a bíróság érdemben nem utasíthatja el, míg a büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás során a Be. 741. § (2) bekezdés c) pontja alapján a bíróság a polgári jogi igénynek vagy helyt adhat, vagy érvényesítését egyéb törvényes útra utasíthatja.

Kérdésként vetődik fel, hogy ezen eljárásokban, hogyan kell eljárni, ha a polgári jogi igény megalapozatlan és valójában el kellene utasítani. Mivel ez külön eljárásokban kizárt a polgári jogi igény érdemi elutasítása, ez a korlátozás a teljes körű elutasításra vonatkozik, ezért, ha a polgári jogi igény érdemben akár elutasítható is lenne, akkor is egyéb törvényes útra kell utasítani annak érvényesítését.

A Be. 571. § (3) bekezdése alatt taglalja, hogy a polgári jogi igény elbírálása esetén milyen polgári perjogi rendelkezéseket kell alkalmazni. Ennek megfelelően az érdemi döntés korlátjaira, a teljesítési határidőre és annak számítására vonatkozóan a polgári perrendtartásról szóló törvény rendelkezései vonatkoznak.

A Pp. 2. § (2) bekezdésében szereplő kérelemhez kötöttség elve alapján az érdemi döntés nem terjedhet túl a polgári jogi igényként előterjesztett kérelmen, ami a főkövetelés járuléka-ira is irányadó. Így a büntetőeljárásban sem lehet mást, illetve többet a magánfél javára megítélni, mint amelyet és amennyit követelt, abban az esetben sem, ha például a bűncselekménnyel okozott kár összege a bizonyítás eredményeként magasabb lenne, és ez a bíróság által hivatalból is megállapítható lenne.²⁸

A teljesítési határidő megállapítására és annak számítására a Pp. 344-345. §-ainak rendelkezéseit kell alkalmazni. A Pp. 344. § (1) bekezdése alapján a bíróság a határozatban megállapított kötelezettség teljesítésére rendszerint tizenöt napos határidőt szab, azonban a Pp. 344. § (2) bekezdés lehetővé teszi, hogy a magánfél és a terhelt méltányos érdekeinek mérlegelése alapján, vagy a kötelezettség természete miatt rövidebb vagy hosszabb teljesítési határidő kerüljön megállapításra, vagy a kötelezettségnek részletekben történő teljesítése is elrendelhető, mely utóbbi esetben azonban a bíróságnak rendelkeznie kell arról, hogy bármely részlet megfizetésének elmulasztása esetén az egész hátralékos tartozás esedékessé válik.

A gyakorlatban nagyon ritkán térnek el a bíróságok a tizenöt napos teljesítési határidőtől, azonban célszerű lenne megvizsgálni, hogy a teljesítendő polgári jogi igény összege, hogyan viszonyul a felek anyagi helyzetéhez, életkörülményeik mennyire teszik lehetővé az általános határidőben való teljesítést. A bíróságok a pénzbüntetés kiszabása esetén gyakran alkalmazzák már az ügydöntő határozatban a részletfizetés engedélyezését, ha a vádlott jövedelmi és vagyoni helyzete indokoltá teszi, ugyanezen elv analógiájára, a magánfél érdekeit is figyelembe véve alkalmazható lenne a részletekben történő teljesítés elrendelése.

Fontos arra is figyelemmel lenni, hogy a Ptk. 6:532. §-a szerint a kártérítés a károsodás bekövetkezésekor nyomban

esedékes. Ennek következménye az, hogy a károkozó ettől az időponttól kezdve késedelembe esik és kamat fizetésére kötelezett. Ebből következően, ha a magánfél a kamatfizetés kezdő időpontját nem határozta meg, akkor az a polgári jogi igény előterjesztésének időpontjától válik esedékessé, annál korábbi időpont a kereseti kérelmen való túlterjeszkedés tilalma miatt nem állapítható meg²⁹.

A Pp. 345. § (1) bekezdés szerint a megállapított teljesítési határidő a határozat közlésének napjával kezdődik. Ezen polgári jogi rendelkezéseken túl lehetőség van arra, hogy a büntető ügyben eljáró bíróság a Pp. 362. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek fennállása esetén az ítélet polgári jogi igényre vonatkozó rendelkezéseit fellebbezésre tekintet nélkül előzetesen végrehajthatóvá nyilváníthassa. A gyakorlatban a büntetőügyekben ez a tartásdíjban, járadékban és más hasonló célú időszakos szolgáltatásban marasztaló ítéletek esetén mérülhet fel, amikor Pp. 362-363. §-ai értelmében az előzetesen végrehajthatónak nyilvánítás nem mérlegelés kérdése, hanem azt a bíróságnak főszabály szerint ki kell mondania, és kizárólag akkor mellőzheti, ha a terhelt tárgyalás berekesztését megelőzően kérelmezi és feltehető, hogy az előzetes végrehajthatóság a terheltre aránytalanul súlyosabb terhet jelent, mint annak mellőzése a magánfélre.

V. A polgári jogi igény elbírálásának eljárásjogi problémái

A büntetőügyekben gyakran előfordul, hogy egyidejűleg több terhelt ellen indul egy eljárás, így találkozhatunk olyan esetekkel a polgári jogi igény elbírálása során, hogy ha többen közösen okoztak kárt a sértett részére, akkor több vádlottat kell egyetemlegesen kötelezni a polgári jogi igény megtérítésére.

Ezzel kapcsolatosan probléma jelentkezhet akkor, ha büntetővégzésben a bíróság több vádlottat egyetemlegesen kötelezett a polgári jogi igény magánfél részére történő megfizetésére és nem mindegyik vádlott indítványozta a tárgyalás tartását. Így előfordulhat az, hogy az egyik vádlott esetében jogerőre emelkedhetne a polgári jogi igény megfizetésére való egyetemleges kötelezettség, azonban a másik vádlott tárgyalás tartása iránti indítványa miatt nem lehet jogerős a polgári jogi igényről való rendelkezés. Így kérdés, hogy a tárgyalás tartását nem indítványozó vádlott miként kötelezhető a polgári jogi igény megfizetésére.

Ehhez hasonló helyzet áll elő abban az esetben, ha az előkészítő ülésen az ügy beismerés elfogadása esetén a Be. 503. § (2) bekezdés alapján elkülönítésre kerül, és a vádlottakat egyetemlegesen kellene kötelezni a polgári jogi igény megfizetésére.

Többek közös károkozása esetén az alkalmazandó polgári anyagi jogi szabályokat a Ptk. 6:524. § tartalmazza, mely értelmében, ha többen közösen okoznak kárt, akkor a felelősség-

²⁸ KOMÁROMI BRIGITTA: Kártérítés a büntetőperben (A polgári anyagi és eljárásjogi szabályok érvényesülése a büntetőeljárás bírósági szakaszában) Büntetőjogi Szemle 2015/1-2. szám 66. o. (Letöltés ideje: 2023. március 30.).

²⁹ KOMÁROMI BRIGITTA: Kártérítés a büntetőperben (A polgári anyagi és eljárásjogi szabályok érvényesülése a büntetőeljárás bírósági szakaszában) Büntetőjogi Szemle 2015/1-2. szám 66. oldal (Letöltés ideje: 2023. március 30.).

gük a károsulttal szemben egyetemleges. Lehetőség van arra, hogy a bíróság mellőzze az egyetemleges felelősség alkalmazását, ha a károsult maga is közrehatott a kár bekövetkezésében vagy ha rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények indokolják. Ebben az esetben a károkozót a magatartásuk felróhatóságának arányában kell marasztalni, ha ez nem állapítható meg, akkor a közrehatásuk arányában, ha ez sem állapítható meg, akkor pedig a károkozót egyenlő arányban kell marasztalni.

Az egyetemleges megtérítés előírásának célja a károsult hátkony védelme.

Ennek alapján, ha több vádlott közösen okozott kárt a sértett részére, akkor annak megtérítésére egyetemleges kötelezettség terheli őket, melynek szabályait a Ptk. 6:29-30. §-ai tartalmazzák, így, ha többen tartoznak egy nem osztható szolgáltatással, a teljesítés bármelyik kötelezettől követelhető és ha többen úgy tartoznak egy osztható szolgáltatással, hogy a jogosult bármelyik kötelezettől követelheti a teljesítést, akkor is egyetemleges a kötelezettség.

Az egyetemleges kötelezettség értelmében tehát minden kötelezett az egész szolgáltatással tartozik, de ha bármelyikük teljesít, a jogosulttal szemben a teljesített rész erejéig a többiek kötelezettsége is megszűnik.

Az egyetemleges kötelezettek – ha jogviszonyukból más nem következik – a kötelezettség egymás között egyenlő arányban terheli. Ha a kötelezett kötelezettségét meghaladó szolgáltatást teljesített a jogosultnak, a többi kötelezettől a követelésnek őket terhelő része erejéig az általa nyújtott többletszolgáltatás megtérítését kérheti.

Ezen szabályok alkalmazásával a bíróságnak abban az esetben, ha sértett, mint magánfél a büntetőeljárás során polgári jogi igényt érvényesít, és a bíróság az ítéletében megállapítja a bűncselekménnyel okozott kárnak, vagyoni hátránnak az összegét vagy az elkövetési értéket, akkor ennek mértékéig azt a Be. 571. § (1) és (2) bekezdései alapján érdemben el kell bírálni. Érdemi elbírálás esetén a bíróság a polgári jogi igénynek helyt ad vagy azt elutasítja. Azt, hogy többen közös károkozása esetén a bíróság nem egy eljárás keretében bírálja el az ügyet a vádlottakkal szemben nem akadályozza annak, hogy a polgári jogi igény érdemi elbírálásra kerüljön.

Abban az esetben, ha az ügyek előkészítő ülésen elkülönítésre kerülnek, akkor egyetemleges kötelezettség megállapításának nem lehet helye, ugyanis kötelezni csak azt lehet az eljárásban, aki abban részt vesz, akivel szemben elkülönítésre került az ügy, ő már nem ennek az eljárásnak a résztvevője, így rá kötelezettség anyagi jogerő hatással bíró határozattal nem terhelhető.

Ilyenkor az egyetemleges felelősség alkalmazását a bíróság mellőzheti és a károkozót a felróhatósága, ha pedig az nem állapítható meg, akkor a közrehatás arányában, és ha az sem állapítható meg, akkor egyenlő arányban megosztva kötelezi kártérítés fizetésére.

Viszont ez esetben kérdésként merülhet fel az, hogy a felróhatóság vagy a közrehatás arányának megállapítása során elegendő-e a rendelkezésre álló bizonyítékokból kiindulni és annak alapján megítélni azt, hogy az megállapítható-e vagy sem. Probléma merülhet fel abban az esetben, ha a vádlottakkal szemben a külön-külön eljárásokban másként kerül megállapításra a felróhatóság és a közrehatás aránya és ennek ered-

ményeként sértett részére megítélendő összeg több vagy kevesebb lesz a követelt összegnél.

Büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás során amennyiben a bíróság a büntetővégzésében több vádlott közös károkozás esetén a kár megtérítésére egyetemlegesen kötelezte a vádlottakat és a büntetővégzéssel szemben nem valamennyi vádlott indítványozta a tárgyalás tartását, akkor a tárgyalást tartását nem indítványozó vádlottal szemben a büntetővégzés polgári jogi igényről való rendelkezése nem válik jogerőssé, így ő sem egyetemlegesen, sem a felróhatóság vagy közrehatás, sem egyenlő arányban nem lett kötelezve kártérítés megfizetésére. Kérdés azonban, hogy a tárgyalás tartását indítványozó vádlott esetében hogyan kell majd rendelkezni a polgári jogi igényről.

Ezekben az esetekben a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítása és a vagyonek Kobzás nem jöhet szóba, mert a vagyonek Kobzás alkalmazása az nem veszélyeztetheti vagy korlátozhatja sértett vagyoni kárának a gyors és teljes kielégítését.

A 69/2008. BK vélemény II. 1. b) pontja is kimondja, hogy nem rendelhető el vagyonek Kobzás arra a vagyonra, amely a büntetőeljárás során érvényesített polgári jogi igény fedezetétül szolgál.

A büntetőeljárás a sértetti jogok hatékony érvényesülését célként határozta meg és pergazdaságossági szempontok is indokolják azt, hogy a sértett a vád tárgyává tett cselekmény közvetlen következtében keletkezett polgári jogi igényét már a büntetőeljárás keretén belül érvényesítse. Méltánytalan hátrányt jelentene a sértettel szemben az, hogy az egyébként számára megítélhető polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasítsuk azért, mert nincs egyértelmű szabályozása annak, hogy miként kell elbírálni a polgári jogi igényt több vádlott közös károkozása esetén, ha a bíróság a vádlottak felelősségét nem egy eljárásban állapítja meg.

A polgári jogi igény elbírálása során figyelmet érdemelnek azon esetek is, ha a magánfél több vádlottas ügyben akként nyilatkozik, hogy az elkövetőkkel szemben kívánja a polgári jogi igényt érvényesíteni, azonban az előkészítő ülésen vagy tárgyaláson nem jelenik meg valamennyi vádlott. A bíróságnak ilyenkor kötelessége – a 2001/220 IB kerethatározatban foglaltakra is tekintettel – a Be. 51. § (1) bekezdés e) pontja szerint a sértett jogairól és lehetőségeiről tájékoztatni, jelen esetben konkrétan arról, hogy pontosan jelölje meg, hogy melyik elkövetőkkel szemben kívánja az igényét érvényesíteni. Ha annak ellenére is, hogy valamennyi vádlott nem jelent meg, akként nyilatkozik, hogy mindegyikükkel szemben kívánja az igényét érvényesíteni és az előkészítő ülésen vagy tárgyaláson a bűnösség körében érdemi döntés hozható, akkor a polgári jogi igényt egyéb törvényes útra kell utasítani, mert elbírálásának nem teljesül azon polgári eljárásjogi feltétele, hogy valamennyi peres félnek perben kell állnia. Ha a magánfél akként nyilatkozik, hogy csak a jelenlévő vádlottakkal szemben kívánja az igényét érvényesíteni, akkor a polgári jogi igénye érdemben elbírálni.

VI. Összegzés

A polgári jogi igény büntetőeljárás keretein belül való érvényesítése és elintézése napjainkban – a korábbi eljárási törvé-

nyekhez is viszonyítva – részletesen kidolgozott és kellő mértékben szabályozott. Mégis ennek ellenére a gyakorlatban való alkalmazása több esetben is problémákat vett fel, melyek megoldásra, egységes álláspontra várnak akként, hogy mind a sértetti érdekek messzemenőig teljesüljenek, de közben a terhelti jogok se csorbuljanak.

Véleményem szerint a bírósági eljárás során törekedni kell, hogy a polgári jogi igény elbírálása, ha annak törvényi feltételei fennállnak minden esetben megtörténjen, azon esetekben, melyek még nem tisztázottak, ott pedig észszerűség követelményeinek megfelelő döntés szülessen.